

Prilagajanje pribe (*Vanellus vanellus*) novemu biotopu

Adjustment of the Lapwing (*Vanellus vanellus*) to the new biotope

Tomi Trilar

Priče smo vsestranskemu napredku, vsakodnevno rastejo okoli nas nove tovarne, naselja se vse bolj širijo, ceste prodirajo v predele, ki so bili do nedavnega še nedostopni, novi daljnovodi rastejo kot ogromne pajčevine, raznovrstne antene so postale simbol našega časa. Vse to za človekovo dobro? Če ves ta napredek pogledamo od blizu, vidimo, da na račun tega napredka izginjajo mnogi naravni življenjski prostori. Davek pa plačujejo tudi razne živali, predvsem ptice. V mnogih predelih njihovo število upada, nekatere vrste so postale redke ali so celo že izginile z obličja zemlje. Vendar pa se nekatere vrste ptic, kot na primer kos *Turdus merula* in turška grlica *Streptopelia decaocto*, uspešno prilagajajo spremembi življenjskega prostora. Mednje spada tudi priba *Vanellus vanellus*, ki zadnje čase uspešno gnezdi tudi na obdelanih površinah. Na žalost pa je teh ptic v primerjavi z resno ogroženimi vrstami zelo malo. Ogledali si bomo prilagoditev pribe na biotop Sorškega polja. Pribe so gnezdilke barij, zamočvirjenih travnikov in vlažnih neobdelanih površin, ki so bolj ali manj porasle vsaj s travo in omogočajo dobro prikrivanje gnezda in mladičev. Gnezda s črno lisastimi olivno zelenimi jajci, ki jih pribe naredijo v plitvih zemeljskih kotanjah, so odlično skrita v travi. Tudi rjavi mladiči s črnimi lisami so v varovalni drži, ko se skrije bel trebuh in vrat med rastlinjem, praktično neopazni. Prehranjuje se v glavnem s črvi, polži, žuželkami in njihovimi ličinkami. Na Sorškem polju se priba stalno zadržuje na spomladanskih preletih. Preletne jate so izredno velike, saj dosega čez sto primerkov. Zadnja štiri leta (1979-1982) pa tudi uspešno gnezdi na krompirišču kmetijske zadruga, ki jim po načinu obdelave izredno ustreza. Zanimivo je, da kot se s kolobarjenjem spreminja lokacija krompirišča, tako se seli tudi gnezdišče prib. Biotop na Sorškem polju je popolnoma drugačen od prvobitnega biotopa. To je razmeroma suho področje z ostrejšimi življenjskimi pogoji in hitrimi vremenskimi preobrati, brez najmanjše zaščite pred vetrom in dežjem. Gnezda so plitve vdolbinice, v zemlji izravnane z nekaj šopi trave in slame in vedno leže na vrhu razora. V vsakem leglu so štiri jajca. Vsako odstopanje

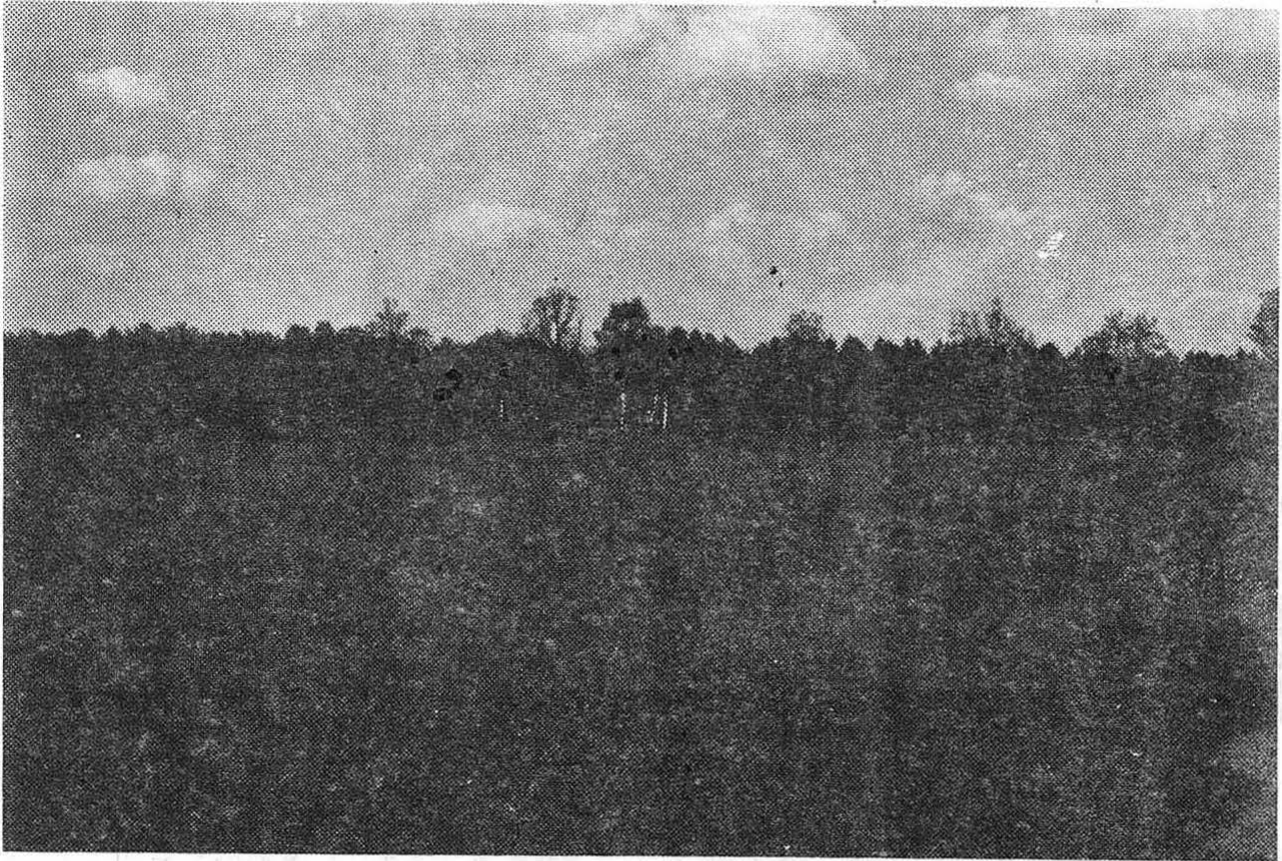

1. Gnezdo pribe na barju (levo) in na krompirišču (desno). (D.Ota, T.Trilar)
1. The nest of the Lapwing on a moor (left) and in a potato field (right).

od tega števila je posledica opuščenege legla ali predatorstva. Hruškasta jajca so za razliko od primarnega biotopa bolj rjavkasta, z manj izrazitimi temno rjavimi pikami, ki so nekoliko gosteje posejane na topem koncu. Čeprav je gnezdo na vrhu razora dokaj izpostavljeno, se z varovalno barvo jajc odlično staplja z okoljem. Mladiči so zaradi oglašanja in tekanja čez razore opazni že na več deset metrov. Vendar pa se v nevarnosti potuhnejo v varovalno držo in dobesedno izginejo izpred oči. S poskusnim lovom na tleh živečih žuželk sem ugotovil, da jim hrane ne primanjkuje - predvsem so to hrošči iz rodu brzcev *Cicindela*, ki so bili med ulovom še posebej številni, in krešičev *Carabus*.

Pribe so se zelo posrečeno prilagodile načinu obdelovanja na posestvu kmetijske zadruga, ki se na srečo v marsičem razlikuje od načina obdelave na privatnih njivah Sorškega polja. Sredi aprila so na tej njivi sadili krompir in ga obenem obsipavali, kar pri privatnih kmetih ni v navadi. Nekaj dni kasneje sem na vrhu razorov že opazil gnezditvene vdolbinice, v katere so pribe počasi znašale slamo. 17.aprila sem našel prvo gnezdo in v naslednjih petih dneh še nadaljnjih 24. Pregledal sem tudi bližnje privatne njive, vendar nisem našel niti enega gnezda ali vsaj poizkusa gnezditve. Proti koncu aprila so kmetje na svojih njivah začeli obsipavati krompir. Obsipavanje je na širšem območju trajalo kakih deset dni in bi pomenilo gotov propad vseh gnezd. Od 6. do 10.maja so krompirišče škropili s herbicidom REGLONE 14, ki uničuje predvsem širokolistne plevelce. 9.maja se je izleglo tudi prvo leglo. Ker pa je Reglone tudi hud kontaktni strup, je večina mladičev iz tega legla podlegla poškodbam. Našel sem tri z globokimi ranami. Na ostala legla, kjer so bila še jajca, po mojem mnenju škropljenje ni škodljivo vplivalo. Ostala legla so se izlegla do 17.maja in v teh dneh sem obročkal 51 mladičev. Vsi mladiči iz enega gnezda se ne izležejo naenkrat - največja razlika med prvim in zadnjim je bila tri dni. Mladiči se že po nekaj urah postavijo na noge in naredijo prve korake v svet. Ko se izležejo vsi mladiči iz gnezda, se skupaj podajo na mukotržno pot čez razore na bližnjo žitno njivo ali travnik. Po šestih tednih, kolikor je potrebno, da se mladiči osamosvojijo, so pribe konec junija zapustile Sorško polje.

V primerjavi z letom 1981 se je število gnezdečih prib lani (1982) izredno povečalo. Leta 1981 sem našel pet gnezd in obročkal 16 begavcev - skupaj 10 legel - lani (1982) pa sem našel 25 gnezd in obročkal 51 begavcev - skupaj 25 legel. Poudaril bi, da razlika ni nastala zaradi površnega pregledovanja v letu 1981, temveč zaradi občutnega povečanja populacije gnezdečih prib.

2. Močvirnat biotop pribe na Ljubljanskem barju (D.Ota)
 2. A wet moor biotop of Lapwings on the Ljubljana Moor.
3. Krompirišče s kolonijo prib na Sorškem polju pri Kranju (T.Trilar)
 3. A potato field with a colony of Lapwings in the Sorško polje near Kranj.

Mislím, da gnezdenje na obdelanih površinah in izredno povečanje populacije v enem letu daje upanje, da se bo vrsta uspešno prilagodila spremembi življenjskega prostora, ki ga povzroča agrarizacija.

4. Učinek Herbicida Reglone... mladiči so poginili zaradi resnih poškodb (T.Trilar)
4. The effects of the Reglone herbicide... Young birds have died because of serious injuries

SUMMARY

The author discusses the nesting biotope of the Lapwing in a dry potato field in the Sorško polje, which differs completely from the previous wet moor biotope. On wet ground the Lapwing nests individually whereas here where the nest is unprotected it nests in a loose colony. It nests in the furrows of fields of cooperative farms and not on those of private farms for two reasons: 1. cooperative farms are much larger than the private ones and 2. private farmers cover potatoes with soil at the time when lapwings still hatch and thus the young would certainly be killed. However, the Reglona herbicide, which kills weeds with wide leaves in particular, is used on the fields of cooperative farms. The poison is certainly harmful to the young, whereas it does not seem to damage eggs. The young birds hide in corn, which grows in neighbouring fields. The number of birds in the colony increased from 10 clutches in 1981 to 25 clutches in 1982.

LITERATURA

Trilar, T. (1981): Gnezditve pribe *Vanellus vanellus* na Sorškem polju, *Acrocephalus*, 11., št.8-9, str. 36

Tomi Trilar, Pot v Bitnje 12, 64000 Kranj

Uvodna fotografija: Benjamin Tome